

A HÍD

amely nincs és mégis megfojt
egy városrészt
Miért nem fejlődik 70 év óta
a III. kerület?

ÓBUDA POTEMKIN-HÁZAI

— Az Est tudóstírójától —

Robog a 7-es villamos. Jobbról és balról elmaradnak a bércpálcák, ösz-szeszükül az ucca, földszintes házak között vezet az elhanyagolt kövezetű út. Balra kis domb, oldalán egyenes-vonalú legmodernebb

Bauhaus-villák,

lent az uccán

öreg házikók,

sőt vityillók, némelyik szinte alulról pislog fel kis ablakaival az ucca macskaköveire. Elhanyagolt, elmaradott kisváros pár percrenyire a Körút-tól, a Lipótvárostól. Ez Óbuda, a székesfőváros 60.000 lakosú III. kerülete. Néhol hátraugrik a földszintes vis-kók frontja, hogy helyet adjon néhány fiatalabb, magasabb épületnek és bizonyítsa:

itt már széles sugárút volna, ha lebontanák a hetvenéves ház-aggastyánokat és helyükbe új, modern épületeket emelnének.

Hol vannak az új házak? A főváros hivatalos adatai szerint 1900-ban 2069, 1910-ben 2355, 1920-ban 2505, 1930-ban már 3366 ház volt a III. kerületben. Harminc év alatt tehát 1297 új ház épült a kerületben, holott ennyi idő alatt egész Budapesten csak 9000 új ház a szaporulat. Hol van ez a csak-nem 1300 új ház? Potemkin-házsorok?

A házak a városrész külső területein bujtak el. A hegyvidéken, Római-fürdőben, meg egy csomóban néhány városi ház, de

maga Óbuda hetven év óta szinte változatlan.

A 3366 ház közül csak 2230-ban van villany, 2127-ben vízvezeték és mind-össze 665-ben gáz! A kerület 15.925 lakása közül 12.755 földszintit! És 166 háznak zsindegy a teteje, 92-nek kátrányos papír. Sőt van egy nádfedelű ház is.

A feketekeretes városrendezési terv

Ennek a nagy elmaradottságnak hosszú a sora. Amikor 1893-ban a parlament az építkezéseket előmozdító házbérmentességről tárgyalt, óbudai küldöttség paródit kért a Lajos uccára. Az öreg óbudaiak attól féltek, hogy mindeki az új házakba megy lakni és üresen maradnak régi házaik, utolsó jövedelmező vagyonrészeik. Óbuda kegyelmet kapott és Óbuda — nem épült. Ez

a kegyelem kegyelemdőfés volt Óbudának.

Az ócska óbudai házak 1909-ben megint a törvényhozás elé kerültek. Ekkor már 1 százalékkal kisebb házadót állapítottak meg Óbudára, mint a többi kerületre, ezzel méltányolták a fejlődésben elmaradt városrész öreg lakásainak kisebb jövedelmezőségét.

A háború után megint adómentességi kedvezményt adtak. Most már Óbuda is kérte, megkapta a kedvezményt, de nem volt semmi haszna belőle. A III. kerületnek ugyanis nincs végleges városszabályozási terve. Van belőle négy is, mind a négy mást akar és egyik sem végleges. A legújabbat »feketekeretes városszabályozási tervnek« hívják az előjáró-

ságon. Nemesak azért, mert a tervrajz szelét fekete tussal húzták meg, hanem azért is, mert gyászos a háta.

Ha valaki építeni akar Óbudán, megkapja az építési engedélyt, de csak ideiglenesen. Tehát

építhet, de ha pár hónap múlva megváltozik a szabályozási terv és útba esik a ház, akkor azonnal le kell bontani.

Kinek van kedve így építeni? Ideiglenes építési engedélyre senki sem folyósít kölcsönt. Óbudán tehát megint csak nem épített senki.

Azután lejárt ennek a kedvezménynek az ideje is, az új rendeletben pedig csak a Pacsirtamező ucca és a Szentendrei út alig két kilométer hosszú része kapta meg az építkezési kedvezményt.

Az »Óhajok Hídja«

Mindez pedig a nemlétező óbudai híd miatt történt így. A nemlétező híd miatt, amely folyton változtatja helyét. Óbuda szívében, egy tekintélyes óbudai polgár házában halljuk a következőket:

— Mikor megvettem ezt a házat, emeletet akartam ráhuzatni. Nem engedélyezték azzal az indokolással, hogy itt tizenkét méterrel kiszélesítik az utcát. Később eljötték ezt a tervet, de szerencsére nem építkeztem, mert most meg telkem beleesik az óbudai híd új tengelyébe, itt fölöttünk megy majd a magasán épített híd és alatta park lesz, akár az Erzsébethídnál. Hogy mikor?

Hatvankétéves vagyok, de már az én gyermekkoromban is tréfa volt az óbudai híd.

A háború előtt hallottam egy felolvasást, amely az utópisztikus jövőbe, 1934-be helyezte a híd megépítését. Az akkor utópisztikusnak hitt évszám már a múlté, de a híd még mindig a jövő zenéje. Jómagam fiatalkoromban így kereszteltem el az óbudai hidat: »Az Óhajok Hídja«. Ez a híd örökre óhaj marad. Hány kevésbé fontos helyen építettek már azóta hidat!...

A városrendezési összevisszaság más vonalon is jelentkezik. A Bercs ucca 1914-ben megfelelő terv szerint elkészült. A háború után városi házakat építettek a szomszédságába és ekkor

másfél méterrel felemelték az ucca szintjét.

Igy kerültek az aránylag fiatal házak félig a föld alá. Más környéken egy-két ház kedvéért már megépítik a közműveket, itt régóta befejezett uccákban sincs vízvezeték, csatorna, gáz.

A Császárfürdő mellett barak áll. Még 1915-ben emelték öt évre. Lebontás helyett pár héttel ezelőtt a belügyminisztérium elrendelte az épület renoválását. Nem nyomortanya ez; két-háromszobás, aránylag jól berendezett lakások vannak benne, de a kezdetleges és elhanyagolt épületben

ezrével nyüzsgönek a patkányok és ellepik a szomszédos házakat.

Csatorna nincs, a szennyvizet egyszerűen az uccára öntik. A környék háztulajdonosai tucatszám írják a panaszkodó beadványokat, de hiába.

— Óbuda mindig hamupipőkéje volt a fővárosnak, — mondja egy másik, tekintélyes óbudai polgár. — Mikor a nagy középítkezések megindultak, minden kerületnek jutott belőlük, csak nekünk nem. Sőt innen elvitték a katonai raktárakat, amelyek közelsége sok munkát hozott a környék iparosainak. Akkoriban könyörgő küldöttség ment a bécsi Kriegsinstitutumba, de másnak az érdekei megint fontosabbak voltak...

Adtál Uram gázgyárat, de...

Azután végre Óbuda is kapott valamit. Az új gázgyárat. A Dunapart legjobb helyét hasították ki számára; mindenki örült, de...

De ugyanakkor modernizálták a gázgyártást és az új gépek folytán az addigi háromezer helyett csak 250 munkás kapott alkalmazást a gyárban. Azok is a gyár területén laknak. Óbudának semmi haszna belőlük.

De viszont

Óbudáé a gázgyár büze, füstje és szennyvize.

A füst és a bűz miatt másfelé menekült a Dunapartól a villanegyed, amelynek legtermészetesebb települési helye itt volna. A szennyvíz megmérgezte a hajógyári Dunaág vizét és ezért

feljebb a római partra húzódtott a vikendezők csónakvárosa.

Pedig a jégtől, ragyhajók hullámvérésétől védett hajógyári Dunaág volna a legideálisabb hely a csónakházak számára.

A Kis-Dunaág alsó torkolatánál telelnek a hajósbárkák. A gázgyár hulladékaitól telített víztől

kátrányszagot szívunk magukba az itt tárolt halak.

Közegészségügyi szempont? A gáz-

gyár csőrendszerét a Nagy-Dundig vezetni nagyon költséges volna...

Azután itt van a hajógyári sziget; hatalmas, gyönyörű terület, de kihasználatlan. Talán ide kerül a Stadion... Mikor? Egyidőben az Óhajok Hídjával.

Régi világ, régi erkölcsök

A statisztika szerint harminc év alatt 37.059-ről 60.456-ra emelkedett a kerület lakosainak száma. De ez nem természetes szaporodás, ebből csaknem 10.000 lélek esik a városi házak nagy lakáskomplexumaira.

Óbuda meddő: 6189 lakásban nincs gyerek. És 1552 lakásban van al-bérlő és ágybérlő.

Öreg és szegény emberek laknak a kerületben, Pesten és Budán épülnek a palotasorok, Óbuda falu maradt. De megmaradtak a falusi erkölcsök is. A kerület bünyügyi statisztikája a legkedvezőbb az egész fővárosban. Itt sohasem keresik a gyilkosokat, autós banditákat. (Verekezés legfeljebb családtagok között fordul elő.)

A falu jellegét bizonyítja az is, hogy a kis házcsoportok két templom, az újlaki, meg az óbudai templom körül sűrűsödnek össze. A két falu már rég összeépült, de egész világ választja el őket egymástól. Negyven-ötven évvel ezelőtt Óbuda és Újlak ifjúsága naponta megújuló csatákban verekedett a szántóföldeken. A verekedések megszűntek, a földekre házak épültek, a Nagyszombat uccában álló határkőnek már csak a teteje látszik ki a földből, de Óbuda ma is lenézi Újlakot (és viszont) s

a két szomszédvár lelkében nagyobb az ellentét, mint külsőre a Lipótváros és Óbuda között.

Jött-mentnek csúfolják az idegent és kecskepölgárnak a szegény újlakit. ... És sokan kiléptek az egyik óbudai kaszinóból, amikor ott újlaki származású elnököt választottak.

Óbuda nem kerület, hanem önálló város, kisváros. De ha szegény is, azért büszke. Óbuda nemcsak házakat jelent. Óbuda világnézet!

Dr. Kőszegi Imre